

Ruth

Hay mipanggep ketuwen liblu an Ruth

Mipatibo ketuwen libluy inat Apu Dios an nangipaptok hi tataguna takon di nunligligat da ya nunholholtap da. (Romans 8:28) Ya matibo ketuwen liblu an hay pamhod ya pamaptok Apu Dios ya bokon ya abu nadah holag Israel te takon nadah udum an tatagun mangun-unud ya mangidinol ke hiya. (Romans 1:5)

Hituwen kat-agun babai an hi Ruth ya iMoab. Hanadan iMoab ya buhul di holag Israel dida. Mu hi Apu Dios ya nakitobbalan handin nadah holag Israel an ipaptoknan tataguna. Hituwen hi Ruth ya mahmok ya maid di mangipaptok ke hiya. Indani ya numbalin an mangulug nah Dios nadan holag Israel. Nipatibon tuh libluy inat Apu Dios an numbendisyon ke Ruth gapuh nahamad an pangulug na ya gapuh impaminhod nan Naomi an inan din inayana.

Hituwen ab-abig mipanggep ke da Ruth ke Boaz ya ipatibo nay nun-ingngohan da Boaz ke Jesu Kristo an ahi mahlag ke Boaz ya hi Ruth. Hi Boaz ya nih-up di nitulanganan Ruth ya hiyay mangipaptok ke hiya (3:9). Athidin Jesus an nih-up an tulang taku ya hiyay mangipaptok ke ditakun mangulug an tataguna. (Romans 1:3 ya Hebrews 2:14)

Hi Boas ya ginatang nay payon Naomi, athidi bon Jesus an binokla nay liwat takut waday aton takun mibangngad ke Apu Dios. (1 Pedro 1:18-19)

Hi Boaz ya ugge bimmmain an nangiinen Ruth ot ihwang nah kinawotwot, athidi bon Jesus an adi bumain an

mangibilang ke ditakun tutulang nah nangihwanganan ditakuh liwat taku. (3:11 ya 4:9-10 ya Hebrews 2:11)

Hay nitudok ketuwen liblu:

1. Hay nunholholtapan Naomi. Hay pamhod Ruth ke Naomi ya hay pangulug nan Apu Dios. (chapter 1)
2. Hay nangipatib-an Boaz hi homok na ya pamaptok nan Ruth. (chapter 2)
3. Hay nun-in-innilaan da Boaz ke Ruth. (chapter 3)
4. Hay nun-ahawaan da Boaz ke Ruth ya nadan holag da. (chapter 4)

Hay e nakiboblayan da Elimelek an hin-am-a ad Moab

¹⁻² Handih tiempon maid ni-an di numpatul nadah holag Israel ya huwes di nun-ap-apun dida ya waday bitil ad Israel. Ta hantun hi Elimelek an holag Eprathah ya timmayan nah numboblayan dad Betlehem ad Judah ot e makibobled Moab. Naki-en hiya nan inayanan hi Naomi ya nadan duwan imbabale dan linalaki an da Mahlon ke Kilion.

³ Indani ya nateh Elimelek ta abuna mo da Naomi an hin-in-ay natdaan. ⁴ Hanadan duwan imbabale da ya in-ine day duwan binabain iMoab an da Ruth ke Orpah. Handi umeh himpulun toon di niha-adan dah di ⁵ ya nate bo da Mahlon ke Kilion.

Hay nibangngadan da Naomi ke Ruth ad Betlehem ad Judah

⁶ Indani ya ninomnom Naomi an mibangngad hi boble dad Judah handih dingngol nan wada moy makan hidi te binendisyonan uppen Apu Dios nadan tatagu. ⁷ Ot umga an inibbaan nadan duwan inapuna. Mu handih wada dah dalan ya numanomnom hi Naomi.

⁸ Kananan diday “Kudukdulnay umanamut kayu. Mibangngad kayu kattog nadah aammod yu. Idasal kun

hana ot ta nan uleyu nadah inayan yu ya ke ha-on ya athidiy pangat Apu Dios ke dakayu. ⁹ Ya hana ot ta iabulut nan malahin kayu bo ta wada boy naduttuk hi nunhituwan yu.”

Hidiyey kinalin Naomi an pun-awal na dida ta eda ot munhihi-an, mu mungkoga nadan duwan inapuna ¹⁰ an kanan day “Maki-e kamih boble yu ta makiha-ad kamih di.”

¹¹ Mu kanan Naomi ke diday “Dayun imbabalek, umanamut kayu ot ya abu. Kon mabalin an eyak bo malahin ta mun-imbabaleyak ta iine yu? ¹²⁻¹³ Ha-oy ya in-inaak ya takon hin kananat mun-imbabaleyak boh lalaki ya kon pakah-od kayuh kumat-aguwana, ta ad-addi kayu mo malahin? Adi mabalin di athidi! Ongal di homok kun dakayu, mu nganney innun an hidiyey in-abulut Apu Dios an maat ke ha-on. Kinali hay maphod ya umanamut kayu ot kattog!”

¹⁴ Kinalinah diye ya mungkoga da bo, mu loktat ya timbal Orpah ot awalonah inana ot umanamut. Mu hi ke Ruth ya iid-ona ke inana.

¹⁵ Ot kanan Naomi ke hiyay “Tibom ke nan ibbam an nibangngad nadah iibana ya nah dios nan dayawona. Kinali aga ot pot umanamut ka.”

¹⁶ Mu kanan Ruth ke hiyay “Adiyak anhan paanamuton ta maki-eyak ke he-a. Takon di daanay pangayam ya maki-eyak ya takon di daanay kiha-adam ya hidi damdamay kiha-adak. Hanadan iibam ya iibak damdama dida. Ya nan Dios an dayawom ya dayawok damdama. ¹⁷ Ya nah boblen katayam ya hidi damdamay katayak ta hidiy kilubukak. Ya takon di nahalman di pangastigun Apu Dios ke ha-on hin edaka tayanan. Kudukdul nay nangamung di katen mangappil ke ditan duwa.”

¹⁸ Handih matibon Naomin adi mihapitan hi Ruth ta umanamut ya uggena mo impilit an paanamuton.

¹⁹ Ot ume da mon duwad Betlehem. Handih manatong da ya immamlong nadan tatagun nanibon dida. Kanan nadan binabaiy “An makulug an he-ah Naomi?”

²⁰ Ya kanan Naomiy “Bokon mo Naomiy pungngadan yun ha-on ta hay Mara. Man-uke ya paddungnay mumpait pe kattog di indat Apu Dios an Kabaelasan am-in hi nitaguwak. ²¹ Handih timmayan kamih tu ya wada kamin am-in. Muden ad uwanin imbangngadak ke Apu Dios hitu ya ohaak ta maid moy mangipaamlong ke ha-on. Adi mo nidaydayunan eyak mangadanan hi Naomi te namahig di ligat an indat Apu Dios ke ha-on.”

²² Athidiy naat an nibangngad hi Naomi ad Bethlehem an ibbana nan inapunan hi Ruth an iMoab ya kediye ya nilappuy ahianih di.

2

Hay e nangamungan Ruth hi nag-an barley hi payon Boaz

¹ Wada on hi Boaz an kadangyan ya matbal hi tatagu. Hiya ya iban din hi Elimelek an inayan Naomi.

² Ohan algo ya kanan Ruth ke inanan hi Naomiy “Daan mot eyak mangamung hi barley an ugge impaka-alan nadan munggapas hin mabalin an waday mangitbal?”

Kanan inanay “Takon an imbabalek, ume ka.”

³ Ot umeh Ruth nituntun-ud nadah munggapas ta amungona nadan ogahon dan adida pakaallan. Indanit ena inilaon ya hi Boaz an iban Elimelek di kon payon diye.

⁴ Indani ya immalih Boaz an nalpud Betlehem. Nakiap-pnga ni-an hanadah munggapas an kananay “Hana ot ta paamlongon dakayun Apu Dios.”

Ya kanan day “Athidi bon he-a ya hana ot ta idat nay kiphodam.” ⁵ Kanan Boaz nah mangipangpanguluh munggapas di “Dahdih diyen babai?”

⁶ Kanan nan mangipangpanguluy “Hidiye nan iMoab an ingkuyug Naomi. ⁷ Imbaga na hin mabalin an mangamung hi mag-an barley ot iabulut ku. Ya inhahapot na peman nipalpu dih biggatna ingganad uwani. Ammuna dih namahig di potang an e nunhidum hi hingkatang.”

⁸ Nih-up hi Boaz ke Ruth ot kananay “Donglonak an imbabale. Kudukdulnay hituh payok ya abuy pangamungam, adika umeh udum an payo. Ya maphod di maki-kie ka nadah binabain pungngunuwok. ⁹ Tibom hin daanay eda punggapan ta hidi damdamay em pangamungan. Hanada ken linalaki ya kalyok ke didat maid di aton dah adi maphod ke he-a. Ya deket nauwo ka ya he-a pe on eka imminum hi hinagob da.”

¹⁰ Kinalin Boaz hidiye ya nunyuung hi Ruth ke hiya ot kananay “Mumpasalamatak ke he-a te takon di taguwak hi udum an boble ya maule kan ha-on.”

¹¹ Kanan Boaz di “Man-uke ya dingngol kuy mipanggep hi ulem nah nangapun he-a takon di nate nan inayam. Tinayanam di bobleyu ya nadan aammod mu ot maki-ali kah tu, takon di uggem inilay ine-e mih tu. ¹² Hana ot ta hi Apu Dios ya idat nay gun-udom hi nangatam hi maphod. Ya hana ot ta idat Apu Dios an nihikugam di dakol an gun-udom.”

¹³ Hinumang Ruth an kananay “Makaulle kan ha-on, apu. Naalubyagak nah maphod an kinalim takon di nakababbaak mu nadan binabain muttatyum.”

¹⁴ Indanit nadatngan di pinnangan ya inayagan bon Boaz hi Ruth an kananay “Makat mangan taku. Umala ka nah tinapay ya itam-ol mu hin pinhod mu.” Ot makikan hi Ruth nadah nunggapas ot idatan Boaz damdamah Ruth

nah nihanglag an barley. Nakakkabhug ya wada pay di uggena kinan te dakol di indat da.

¹⁵⁻¹⁶ Immeh Ruth an mangamung boh pagen barley ya kanan Boaz nadah punggapasonay “Takon di e mangamung nadah waday bintok ya adiyu kalyan ta adi mabainan. Ya deke on inguddan yun gumuyud nadah botkon yu ne ingga yu ta waday amungona.”

¹⁷ Into-ol Ruth di amung inggana nahilong. Indanit inilik na nan inamung na ya umeh godwan di saku. ¹⁸ Inanamut na ot ipatibonan inana ot idat na bo nan makan an tindaana nah indat dan hiya.

¹⁹ Kanan inanan hi Naomi “Daanay em nangamungan ketuwen barley? Dahdiy kon payo? Hana ot ta bendisyonan Apu Dios hidiyen tagun hinummok ke he-a.” Ot kalyon Ruth an hi payon Boaz di ena nangamungan.

²⁰ Ya kanan Naomiy “Hidiyen hi Boaz ya nih-up di nitulanganan ditaku ya hiyay nangipanaptok ke dakami. Hana ot ta bendisyonan Apu Dios hi Boaz. Makulug an hi Apu Dios ya punnanongonay ulena nadah matagu ya nadah nate.”

²¹ Kanan Ruth di “Kinalin pay Boaz ke ha-on an maphod hin maki-kieyak nadah punggungunuwonah eda punggapasan inggana magibbu.” ²² Ya kanan Naomiy “Maphod peman an diday pakiun-unudam te kal-inat ume kah udum an payo ya adi maphod di aton dan he-a.” ²³ Ot makingunuh Ruth nadah binabain muttatyun Boaz hi payona ot mun-amuamung inggana nagibbuy anin di barley ya wheat.

3

Hay e nanib-an Ruth ke Boaz

¹ Ohan algo ya kanan Naomi ke Ruth di “Maphod di humamakak hi mangiinen he-at wada puboy nunhituwam.

² Nomnomom an hi Boaz an numpabokla nadah binabain nakiun-unudam ya iba taku. Ya dingngol kun e munilik hi indanilh hilong. ³ Athituy atom, maka-ammo ka ya munlana kah nabanglu ya iphod mun mumbulwatit ume ka nah pun-ilikana. Mu deket ume kah di ya tibom ta adi inilaon Boaz di kawadam hidih inggana magibbun mangan ya uminum. ⁴ Ya tibom di ena kahuyopan ta deket inilam an nayongyong ya lukyaham di huki nat mibakilang ka nah uyyadana ta mipatibon pinhod mun hiyay mangipaptok ke he-a. Ne had-om di kalyonan atom.”

⁵ Ya timbal Ruth an atonah diye. ⁶ Ot ume nah punilikan Boaz ta atona nan kinalin inana.

⁷ Tinibon Ruth an nagibbuh Boaz an nangan ya nagibbun imminum ya maphod di gibok na ot e mahuyop nah waday nailik. Handih nayongyong ya nun-ul-uleh Ruth ot ena lukyahan di hukin Boaz ot mibakilang hi uyyadana.

⁸ Indanit gawan di hilong ya inggibok Boaz ot mumballin ya waday nibakilang hi uyyadana.

⁹ Ot kananay “An dahdi ka?” Ya kanan Ruth di “Hayoy hi Ruth. Ihakmon ke ha-on di pingngit di ulom te nih-up kanuy nitulangam ke dakami ot lebbengnan he-ay mangipaptok ke ha-on ta mihannot ka dih imbabaleyom an inayak.”

¹⁰ Ya kanan Boaz ke hiyay “Paamlongon dakan Apu Dios te hituwen inat mu ya impatibom an ong-ongal di pangibilang muh pamilyan nan inayam mu nan nangatam hi maphod ke inam. Maphod tun inat mu te kon gulat na ya in-ang-ang mu nadah uung-ungan kadangyan weno nawotwot. ¹¹ Hay kalyok ya adika madanagan ot atok hinaen imbagam. Takombo ot inilan tudan bimmoblen maphod kan tagu. ¹² Muden takon di nih-up di nitulangak nah inayam ya wada pay di nihnih-up mu ha-on. ¹³ Ne

takon di mihtu kat biggatna ke ya ek ibagan hiya ta deket pinhod nan hiyay mangipaptok ke he-a ya maphod. Mu deket adina pinhod ya isapatak hi ngadan Apu Dios an ipaptok dakan ha-on.”

¹⁴ Ot mun-iyen moh Ruth hidih kad-an Boaz. Mu ugge nakabiggat ya bimmangun hi Ruth te adi pinhod Boaz an waday manibon hiyan nun-iyen hidi.

¹⁵ Kanan Boaz ke hiyay “Agat ha-adan tah barley nan in-oddam hi bulwatim.” Kinaan Ruth ot ha-adan Boaz hi nahawwal an duwampulun kilon barley ot piagtunan hiya. Ot umanamut hi Ruth.

¹⁶ Handih dimmatong ya minahmahan inanay nun-hummanganan da ot kalyon Ruth am-in ke hiyay naat.

¹⁷ Kinalina pay an kanan Boaz di “Adinadaman e maid di em ianamut ke inam” ot idatanak hi barley.

¹⁸ Kanan Naomi ke Ruth di “Adika madanagan an imbabalek. Nunna-ud an aton Boaz ad uwaniy mahapul an maat.”

4

In-inen Boaz hi Ruth

¹ Nabigat kediye ot umeh Boaz nah hoob diyen boblen oggan pundadammuwan di tatagu hin waday mihuhumangan. Immali nan lalakin kanan Boaz an naka-ih-up di nitulanganan Elimelek ot kanan Boaz ke hiyay “Makah tut umbun ta.” Ot umbun hidiyen tagu.

² Ya inayagan Boaz di himpulun aap-apu kediyen boble ot makib-un dan dida. ³ Kanan Boaz kediyen taguy “Nibangngad hi Naomi an nalpud Moab ya deyan kananay igattang na nan lutan din ibatan hi Elimelek. ⁴ Ya hay punnomnom ku ya lebbengnan ipainilak ke he-a. Ta deket pinhod mu ya gatangom te nihnih-up di niibaam ke hiya mu ha-on. Kinali deket pinhod mun gatangon ya kalyom

ad uwanin dehtu hantudan aap-apun mangngol. Mu adim ke ya kalyom ke ha-on ta gatangok. Man-uke ya he-ay mamangulun waday lebbengnan mangatang mu ha-on.”

Ya kanan diyen iban Boaz di gatangona.

⁵ Kanan Boaz di “Deket athinan gatangom hidiyen lutan Naomi ya mahapul an iinem nan balu an hi Ruth an iMoab. Ta deket waday imbabale yu ya hidiyey mibilang an imbabalen din naten inayanat hiyay mamoltan kediyen luta da.”

⁶ Kanan diyen iban Boaz di “Deket athina ya adik mo pinhod an gatangon hidiyen luta te hin kananat gatangok ya makaan ot ya abuy ipaboltan ku nadah iimbabalek. Kinali takomboy he-ay mangatang.”

⁷ Hay ine-en nadan holag Israel ya deket waday migatang an luta ya mahapul an kaanon nan tagun mamangulun waday lebbengnan mangatang di apatut nat idat na nah mihaynod an waday lebbengnan mangatang ta kitibanan nagibbun nihuhummangan.

⁸ Hidiyen lalaki ya kinalinan hi Boaz moy mangatang ot kaanonay apatut na ot idat nan hiya.

⁹ Kanan Boaz nadah naamung an aap-apu ya nadan udum an tataguy “Deyan tinibo yu ya dakayuy tistigun ginatang kun Naomi nan lutan din ibamin hi Elimelek an impaboltana handidah duwan imbabalenan da Mahlon ke Kilion. ¹⁰ Ya iinek moh Ruth an iMoab an inayan din hi Mahlon ta deket waday imbabale mi ya mibilang an imbabalen din naten inayanat hiyay mamoltan kediyen luta. Ta munnanong an adi mapoppog di holag dat adi makaan di ngadan da nah listaan di tatagu tuh boble taku ya dakayu nimpey tistigu.”

¹¹ Ot kanan dadiyen naamung di “Om dakamiy tistigu. Ya hana ot ta hinaen babain umanamut hi nunhituwam ya bendisyonan Apu Dios ta umat ke da Rachel ke Leah

an nahlagan di dakol an holag Israel. Athidi bon he-a an bendisyonan dakan Apu Dios ta hi am-in hanadah holag Eprathah ya kumadangyan kat mundingngol kad Betlehem. ¹² Ya hana ot ta dumakol di imbabalem an idat APU DIOS umat hi kinadakol di holag Peres an imbabalen da Tamar ke Judah.”

¹³ Nagibbuh diye ot ianamut Boaz hi Ruth hi balena ot munhimbale da. Indani ya binendisyonan Apu Dios ot mawadaan ot mun-imbabale ya lalaki. ¹⁴ Ya kanan di binabai ke Naomiy “Madayaw hi Apu Dios te ad uwani ya indatan dakah inap-apum an ahi mangipaptok ke he-a. Hana ot ta hinaen golang ya ahi mundingngol am-in hi numboblaysan di holag Israel. ¹⁵ Te hiya an imbabalen nan inapum ya hiyay ahim pundinolan hi kain-inaam. Bokon hinae ya abu, mu nan inapun ya ongal di naminhod nan he-a mu hay pamhod di pitun linalakin imbabale.”

¹⁶ In-ap-appupun Naomih diyen inap-apuna ya impappaptok na. ¹⁷ Hanadan hinag-on dan binabai ya nginadanan da nan unghah Obed. Ya athituy kanalkalyon di katagutagu “Nahlag moh Naomi!”

Kimmat-aguh Obed ot mahlag ot hi Jesse an aman David.

¹⁸⁻²² Athituy tonton di puun da mipalpu ke Peres inggana ke David. Nahlag hi Peres ot hi Hesron. Nahlag hi Hesron ot hi Ram an aman Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot hi Nashon. Nahlag hi Nashon ot hi Salmon an aman Boaz. Nahlag hi Boaz ot hi Obed. Nahlag hi Obed ot hi Jesse an aman David.

Nan Kalin Apu Dios
Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

Copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tuwali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf